

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آثار رزق و روزی حلال در زندگی از منظر آیات و روایات

استاد راهنما:

سرکارخانم نجمه دهقانی

گردآورنده:

فاطمه میرزایی

دی ماه ۱۴۰۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۳.....	گفتار اول:
۳.....	۱. مفاهیم
۳.....	۱-۱ اثر
۴.....	۱-۲ رزق
۴.....	۱-۳ حلال
۴.....	۱-۴ آیه و روایت
۵.....	گفتار دوم:
۵.....	۲. آثار معنوی رزق و روزی حلال در زندگی
۵.....	۲-۱ استجابت دعا
۵.....	۲-۲ موردحمایت و محبوب خداوند
۶.....	۲-۳ توفیق الهی بر انجام اعمال صالح
۶.....	۲-۴ برخورداری از مقام مجاهد در راه خدا
۷.....	۲-۵ نورانیت دل و جان
۷.....	۲-۶ آمرزش گناهان
۸.....	گفتار سوم
۸.....	۳. آثار مادی رزق و روزی حلال در زندگی انسان
۸.....	۳-۱ افزایش رزق و روزی
۹.....	۳-۲ برکت در امور
۹.....	۳-۳ تربیت نسل صالح
۱۰.....	۳-۴ اصلاح اخلاق اجتماعی
۱۰.....	نتیجه‌گیری
۱۲.....	منابع

چکیده

آن زمان که خداوند انسان را آفرید او را اشرف مخلوقات بر روی زمین قرار داد و روزی او را تأمین کرد حتی روزی ریزترین موجودات را فراموش نکرد و روزی آن‌ها را فراهم کرد بی تردید همه موجودات برای ادامه زندگی به چیزی احتیاج دارند به نام روزی که به رزق مستمر و جاری آورده شده است که ضروری‌ترین مایحتاج زندگی موجودات است و یکی از موضوعات مهم قرآنی به شمار می‌رود روزی به معنای طعامی است که خداوند روزانه و به تدریج به آدمی عطا می‌کند و هرروز در اول صبح روزی هر موجود مشخص می‌شود. خداوند قبل از وجود هر موجودی رزق او را تأمین می‌کند بنابراین اگر انسان به رزق و رازقیت الهی معتقد باشد در راستای تلاش برای رزق حلال قرار می‌گیرد و زندگی‌اش جهت‌دار می‌شود و باعث می‌شود که انسان به رزق حلال و راه‌های کسب رزق حلال توجه ویژه داشته باشد چرا که وقتی انسان بداند بر اساس قاعده و قدر مشخصی روزی‌اش به دست او می‌رسد صبر می‌کند و از انجام بسیاری از گناهان صرف‌نظر می‌کند هدف از انجام تحقیق آشنایی با آثار رزق و روزی حلال در زندگی است و روش انجام کار در این تحقیق توصیفی و به روش کتابخانه‌ای مطالب گردآوری شده است بنابراین با توجه به مطالب بالا عوامل و آثار مهم رزق حلال در زندگی نورانیت دل‌وجان افزایش رزق و روزی آمرزش گناهان و است که در ادامه به توضیح بیشتر مطالب می‌پردازیم.

واژگان کلیدی: اثر، رزق و روزی، حلال، آیه و روایت.

از آیات قرآن کریم استفاده می‌شود که توسعه و تنگی روزی به دست خدا است چنان که می‌فرماید: إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَ يَقْدِرُ وَ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا^۱؛ (همانا پروردگار تو رزق را برای هر که بخواهد توسعه می‌دهد و بر هر که بخواهد تنگ می‌گیرد به راستی که او نسبت به بندگانش آگاه و بینا است) بنابراین هرچند اراده و کوشش انسان در زیادشدن رزق و روزی مؤثر است؛ «لَيْسَ لِلنَّاسِ إِلَّا مَا سَعَى»^۲؛ (برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش او نیست). اراده و عمل انسان در به دست آمدن رزق و روزی یکی از صدها شرایط است که تمامی اسباب و شرایط به او منتهی می‌شود و اوست که بر اساس علم و حکمتش روزی را بین بندگان تقسیم می‌کند^۳

آن عاملان یا عواملی که رساندن رزق به انسان کمک می‌کنند در ظاهر ممکن است رساننده رزق باشند ولیکن همه این‌ها از خداوند دستور می‌گیرند و تحت فرمان خداوند هستند تحت مراقبت خداوند هستند و زیر ذره‌بین خداوند قرار دارند^۴ بااین حال بعضی انسان‌ها برای رفاه بیشتر و رزق بیشتر با هر عاملی چنگ می‌زنند و از خداوند غافل می‌شود و از معنویات دور می‌شوند و برای اینکه به خداوند اعتقاد و ایمان ندارند و مطمئن نیستند یا حداقل در ایمانشان ضعف دارند برای به دست آوردن رزق بیشتر به هر عاملی چنگ می‌زنند و رزق را فقط در چارچوب رزق مادی می‌دانند و از هر چیز و هرکسی درخواست رزق می‌کنند بدون آن که توجهی به خداوند داشته باشند و فراموش می‌کنند که خداوند مجرای رزق است بنابر اعتقادات دینی خداوند مهربان بر اساس مصلحت و حکمت و عدالت خود رزق تمام بندگان و موجودات ریزودرشت را به آن‌ها عطا می‌کند لیکن در مقدار رزق و روزی هر موجود بنابر اقتضای الهی تفاوت‌هایی وجود دارد.^۵

انسان مکلف است که همواره در پی به دست آوردن رزق حلال برای خانواده خود باشد مسائلی همچون چگونگی به دست آوردن رزق و روزی حلال و آثار آن بر زندگی و خانواده و ارتباط رزق حلال و اثر آن بر اعضای خانواده و تربیت فرزندان مورد پرسش و اشکال است که اذهان بی‌شماری از آدمیان را به خود مشغول کرده است و شبهات بسیاری در این زمینه وجود دارد که با پاسخ به هریک از این شبهات دیدگاه انسان‌ها به علت اهمیت رزق حلال و علت تأکید خداوند و پیامبر بر رزق حلال تغییر پیدا می‌کند و از حقایق هستی پرده برداشته می‌شود و انسان‌ها به عدالت خداوند پی می‌برند.^۶ به همین جهت ضرورت دارد تا در این زمینه به تفحص پرداخته شود.

هدف از انجام تحقیق معرفت و اطلاع از آثار رزق و روزی حلال در زندگی از منظر آیات و روایات است، تحقیق حاضر درصدد پاسخگویی به سؤالات ازجمله آثار مادی رزق و روزی حلال در زندگی و آثار معنوی رزق و روزی حلال در زندگی از منظر آیات و روایات است روش صورت گرفته در تحقیق حاضر به صورت توصیفی به شیوه کتابخانه‌ای به جمع‌آوری مطالب پرداخته شده است و مطالب تحلیل و بازنگری می‌گردد و کارهای تکراری در

^۱ اسراء، ۳۰

^۲ نجم، ۳۹

^۳ رحمان علیزاده، ج ۱، ص ۱۵

^۴ زهرا سهرابی، ج ۱، ص ۲۰

^۵ همان

^۶ همان

۴۰ هزار درهم شد چون که به مال حرام نرفت مانند کسانی نبود که به محض قرار گرفتن در سختی‌ها به دنبال رزق حرام می‌روند بلکه با ایمان به خداوند صبر کرد تا خداوند رزق حلالی را برایش فرستاد و آن را برایش چند برابر کردن هدیه‌ای از طرف خداوند که انسان بداند و عبرت بگیرد با مال حرام به جایی نمی‌رسد اما مال حلال به اذن خداوند زیاد می‌شود و انسان را از گرفتاری‌ها نجات می‌دهد

۲-۳- برکت در امور

رزق و روزی اندک اگر حلال باشد از برکت فراوان و فوق‌العاده‌ای برخوردار است چنانکه با این رزق و مال اندک که است حلال کارهای خوب و مفیدی می‌توان انجام داد که شاید تا ابد ماندگار باشند و نیاز مهمی را برطرف کند که با مال حرامش حتی کوچک‌ترین کار مفیدی نمی‌توان انجام داد.^۱ در سخنی از رسول مکرم (ص) آمده است: «خداوند بلندمرتبه بقیه‌هایی در زمین دارد که «خانه‌های انتقام» خانه‌های انتقام گفته شده‌اند که هرکس که به دنبال رزق حرام برود و آن را به دست بیاورد خداوند بر آن مسلط می‌شود و نمی‌گذارد که آن هیچ بهره‌ای از این مال حرام ببرد.»^۲ بنابراین می‌توان گفت اگر انسان حتی رزق و روزی اندکی داشته باشد اما حلال آن را به دست بیاورد کم هست اما هرچه که خرج می‌کند تمام نمی‌شود و ممکن است از این پول اندک، مشکلات بسیاری را رفع کند.^۳ بنابراین با توجه به مطالب بالا می‌توان گفت که برکت مال حلال در زندگی بسیار زیاد نمایان می‌شود مثلاً اینکه مرد خانواده با این کسب حلالی که به دست آورده خور و خوراک عائله را تأمین می‌کند قسط و قرض را می‌پردازد و در آخر اندکی هم پس‌انداز می‌کند اما مردی که مال حرام در دستش هست هیچ‌کدام از این‌ها را نمی‌تواند به طور کامل تأمین کند و در آخر هم دستش خالی می‌شود و مالش تمام می‌گردد و در تنگنا می‌ماند پس رزق حلال برکتش در همه امور نمایان می‌شود چنان که گفته شد.

۳-۳- تربیت نسل صالح

کسی که بخواهد فرزندان خوب و با ایمان تربیت کند و فرزندانش از همه لحاظ بخصوص از لحاظ ایمان اخلاق معرفت مرتبه عالی داشته باشند اول باید رزقش حلال باشد یعنی آن تغذیه فرزندان از راه حلال باشد تا همین رزق حلال از گمراهی آنان جلوگیری کند ابتدا باید خودش صالح باشد تا فرزندانش نیز صالح شوند کسی که خودش صالح و عاقل باشد هرگز به دنبال رزق حرام نمی‌رود.^۴ امام صادق (ع) می‌فرماید: رزق حرام اثرش در نسل انسان پیدا و مشهود می‌شود^۵ چنان که کسی رزقش حرام باشد خودش گمراه است و دیگر نمی‌تواند فرزند فرزند صالحی تربیت کند و زمینه گناهان فرزندش را فراهم می‌کند و خودش هم هیچ‌گاه با ایمان نخواهد شد، تأثیر منفی مال حرام بر صالح بودن فرزند می‌تواند در حیطه زمانی از زندگی وی قبل از تولد و بعد از تولد در نظر گرفت.^۶

^۱ قجری، علیرضا، حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در جمعیت هلال‌احمر

^۲ همان

^۳ همان

^۴ خیاطی، محمد، تأثیر روزی حلال بر سلامت روان با تأکید بر آیات و روایات

^۵ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۷، ص ۶۰

^۶ خیاطی، محمد، تأثیر روزی حلال بر سلامت روان با تأکید بر آیات و روایات

بنابراین مال حلال از نااهل شدن فرزندان جلوگیری می‌کند بدین صورت که مال حلالی که رضایت خداوند در آن باشد و خداوند بر این مال ثواب بنویسد و التفات و توجه داشته باشد کمک‌های غیبی خود را از فرزندان دریغ نمی‌کند و با توجه به اینکه والدین فرزندان را تشویق به امر الهی می‌کنند در آن سمت خداوند به کمک والدین می‌آید و آن‌ها را در این تربیت درست یاری می‌رساند پس زمینه‌ساز فرزند صالح و مقدمه اینکه فرزندان به راه خلاف نروند همین رزق حلال است که اثرش از قبل تولد تا بعد مرگ بر روی آدمی می‌ماند.

۴-۳- اصلاح اخلاق اجتماعی

برای داشتن اجتماعی نمونه و سالم و انسان‌هایی با اخلاق صالح و تربیتی درست باید شیوه و روش‌های در جامعه حاکم باشد تا انسان را به سمت سعادت و عاقبت به‌خیری ببرد، ارائه بهترین روش‌های تربیتی انسان را به‌سوی سعادت سوق می‌دهد، از هرگونه انحراف جلوگیری می‌کند و خوشنودی و رضای پروردگار را در پی دارد این روش‌های تربیتی را می‌توان از پیشوایان دین و الگوهای راستین الهی به دست آورد چنان‌که پیشوایان دین، پیامبران و امامان با گفتار و عمل خود همیشه پیروان خود را به تلاش برای رزق حلال توصیه کرده‌اند و حلال بودن را مهم‌ترین اصل در کسب رزق حلال دانسته‌اند از این توصیه استفاده می‌شود که هر چقدر دامنه رزق حلال و درآمد حلال بیشتر و بزرگ‌تر باشد افراد در هر زمینه و هر تخصص و دانشی می‌توانند در جهت کسب رزق حلال تلاش کنند و فعالیت داشته باشند.^۱

بنابراین رزق حلال گستره زیادی را در جامعه در برمی‌گیرد و راه‌های کسب حرام از بین می‌رود یا محدود می‌شود و جامعه سوی تعالی گام برمی‌دارد و در نتیجه جامعه‌ای سالم به وجود می‌آید در مقابل اگر همه افراد فعالیتشان در جهت به دست آوردن رزق حرام باشد و هر کس به فکر خودش باشد تا جیب خودش را پر کند دوستی و صمیمیت از بین می‌رود و در نتیجه اخلاق اجتماعی به خطر می‌افتد و نارضایتی خداوند را نیز در پی دارد بنابراین اگر در امر کسب رزق حدود الهی و اصول اخلاقی رعایت نشود انسانیت از بین می‌رود و شیوه نادرست تربیتی بر اجتماع حاکم می‌شود اصول اخلاق اجتماعی از بین می‌رود قوانین نقض می‌شود و در نتیجه جامعه دچار سردرگمی و هرج و مرج و بی‌بندوباری می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به کل مطالبی که گفته شد و آیات و روایاتی که در زمینه رزق و روزی حلال آورده شده است می‌توان گفت که رزق و روزی حلال بد نیست بلکه بسیار خوب هم هست و هر مسلمان آگاه و وظیفه‌شناسی باید در جهت کسب رزق حلال تلاش کند و خانواده خود را تأمین و به اقتصاد و معیشت جامعه کمک کند وقتی که همه به کسب رزق حلال بپردازند اقتصاد جامعه هم روبه‌پیشرفت می‌رود و اقتصادی حلال و مشروع خواهد داشت که به آرامش و امنیت جامعه و اجتماع نیز کمک می‌کند.

تلاش برای کسب مال خوب است اما نه از هر راهی و نه از هر مال و درآمدی تلاش در جهت کسب رزق حلال خوب و پسندیده است و فضیلت دارد پیامبران و رهبران الهی هم تأکید بر رزق حلال دارند چرا که خداوند همیشه جان و روح آدمی سلامت و کمال آن را مورد توجه و التفات ویژه قرار داده است و با کسب رزق حلال حالات معنوی روح ارتقا پیدا می‌کند و روح انسان با اعمال صالح پرورش می‌یابد پس استفاده مطلوب از مال

^۱ فجری، علیرضا، نقش کسب حلال در زندگی

حلال روح را به درجات معنوی بالایی می‌برد و اگر این‌گونه نباشد یعنی اگر روح با مال حرام پرورش یابد آثار مخرب و سوئی متوجه روح خواهد شد گاهی انسان با زیاده‌خواهی و رفاه و اموال بیشتر به همان رزق حلال بسنده نمی‌کند و به فکر درآمد حرام می‌افتد و به سمت راه‌های کسب مال حرام می‌رود که باعث ضرر و زیان به خویش می‌شود و نتیجه آن کم شدن رزق حلال بی‌برکت شدن رزق و امور دیگر در زندگی می‌شود و بدبختی و شقاوت مندی را در پی دارد و باعث ایجاد مشکلات متعددی می‌شود که روان آدمی را متشنج می‌کند و فشار روانی در بین اعضای خانواده زیاد می‌شود در نتیجه نارضایتی کل خانواده را در پی دارد. کسی که با ایمان باشد با عبادت و نیایش از خداوند درخواست رزق حلال می‌کند و با گسترش رزق حلال قلب آدمی مملو از ایمان می‌شود و عمل انسان باعث زیاد و کم شدن رزق حلال می‌شود با عبادت و مسئلت از درگاه خداوند رزقش بیشتر می‌شود و با مخالفت با خداوند رزقش کم می‌شود چراکه عامل اصلی توسعه رزق خداوند است.

پس اگر انسان به این دستور الهی عمل کند و سرلوحه زندگی‌اش قرار دهد به اوج معنویات الهی می‌رسد و در این دنیا هم خداوند همراه و دوست او خواهد بود و در همه جا کمک‌حال او می‌شود چنانکه اگر در جایی مشکلی برایش به وجود آید خداوند نمی‌گذارد که او رسوا شود و آبرویش را حفظ می‌کند مثلاً اگر مال حلال اندک او به اندازه خرج و مخارج زندگی‌اش نباشد خداوند نمی‌گذارد که او شرم‌نده خانواده‌اش شود چنان‌که همیشه می‌گوید از تو حرکت و از خداوند برکت خداوند چنان برکتی به پول و مال حلال اندک او می‌دهد که هیچ‌گاه مشکلی نداشته باشد.

چون که بر اساس دستورات خداوند عمل کرده است و هیچ کسب حرامی را وارد زندگی خود نکرده است خداوند از او خوشنود است و وقتی محبوب خداوند باشد در بین همه مردم محبوب خواهد بود و خداوند همیشه از او راضی است پس اگر انسان به دنبال رزق حلال باشد و تلاش در جهت کسب روزی حلال داشته باشد خود او و خانواده او روان سالمی هم خواهند داشت و هیچ عذاب وجدانی گریبان گیر آدمی نمی‌شود بلکه همیشه آسوده‌خاطر است.

منابع

*قرآن کریم

مقالات

۱. احمدنگری، عبدالنبی بن عبدالرسول. ۱۳۹۵ ش. - ۱۹۷۵ ق. جامع العلوم فی اصطلاحات الفنون. مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، جلد ۲، چاپ ۲.
۲. ابن فهد حلی، جمال الدین احمد بن محمد، عده الداعی و نجاح الساعی، قم، دارالکتاب العربی، چاپ ۱، ۱۴۰۷، جلد ۱، دارالاضواء.
۳. ابن همام اسکافی، محمد بن حمام بن سهیل التمحیث، قم، مدرسه الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، چاپ اول، جلد ۱، ۱۴۰۴.
۴. افرام، فؤاد فرهنگ ابجد عربی - فارسی، ج ۱، چ ۲، انتشارات اسلامی، تهران، ۱۳۷۵ ش.
۵. تهانوی، محمد علی بن علی کشف، اطلاعات الفنون و العلوم، جلد ۱، چاپ اول، هند، سال ۱۱۵۸.
۶. جرجانی، علی بن محمد الشریف، الرضی قم، چاپ ۱، جلد ۸.
۷. جرجانی، میرسید شریف، از تعریفات ناصر خسرو، تهران، جلد ۱، چاپ ۴.
۸. حر عاملی، محمد بن حسن، موسسه النشر الاسلامی، قم، ۱۴۲۴، چاپ ۱، جلد ۲۲.
۹. خرمشاهی، بهالدین، قرآن و قرآن پژوهی، ج ۱، چ ۱، انتشارات دوستان، ۱۳۷۷.
۱۰. خیاطی، محمد، (تأثیر روزی حلال بر سلامت روان با تأکید بر آیات و روایات)، دانشگاه باقرالعلوم (ع)، قم.
۱۱. دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا، ایران، ۱۹۳۱.
۱۲. صدوق، محمد بن علی العمالی، تهران، کتابچی، چاپ ۶، جلد ۱، ۱۳۷۶.
۱۳. سهرابی، زهرا، رزق و رازقیت، قم، مرکز نشر، ۱۳۹۶، چاپ ۱.
۱۴. طبری، آملی عمادالدین محمد، بشارت المصطفی لشیعۀ المرتضی نجف المکتب الحیدریت، چاپ دو، جلد ۱، ۱۳۸۳.
۱۵. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، قم، چاپ ۴، جلد ۱، الشریف الرضی، ۱۳۷۰.
۱۶. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، دارالمعرفت بیروت، ۱۴۰۸، چاپ ۲، جلد ۱۰.
۱۷. طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان موسسه علمی للمطبوعات بیروت، چاپ ۳، جلد ۲۰، ۱۳۹۳.
۱۸. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، تهران، کتابفروشی مرتضوی، چاپ ۳، جلد ۶، ۱۳۷۵.
۱۹. علیزاده، رحمان، وسعت رزق و روزی، عصر جوان، قم، ۱۳۹۵.
۲۰. غزالی، محمد بن محمد، کیمیای سعادت، تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی، چاپ ۱۱، ۱۳۸۳.
۲۱. فراهیدی، خلیل بن محمد، العین موسسه دارالهجرت، قم، چاپ ۲، جلد ۹، ۱۴۰۹.
۲۲. فیض کاشانی، محمد محسن، البافی، چاپ ۱، جلد ۲۶، مکتب امام امیرالمومنین علیه السلام، ۱۴۰۶.
۲۳. فیومی، احمد بن محمد، الصباح المنیر، ج ۲، چ ۱، انتشارات الدارالرضی، قم، ۱۴۲۸ ق.
۲۴. قضایی، محمد بن سلامت، شرح فارسی شهاب الاخبار، تهران، چاپ ۱، جلد ۱، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۱.

۲۵. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران، چاپ ۴، جلد ۸، دارالکتب الاسلامیت، ۱۴۰۷.
۲۶. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه دارالکتب اسلامیه، تهران، چاپ ۳۲، جلد ۲۸، ۱۳۸۰.
۲۷. مصطفی ابراهیم، الزیارت احمد حسن، عبدالقادر حامد، نجار محمدعلی، المعجم الوسیط، ترکیه، چاپ ۱، جلد ۲، سال ۱۹۸۹، دارالدعوت.
۲۸. مدیر شانه چی، کاظم، علم الحدیث، در آیت الحدیث، چاپ ۱۶، جلد ۱، ۱۳۸۱، قم، جماعه المدرسین فی حوزه العلمیه، موسسه النشر الاسلامی.
۲۹. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، چاپ ۲، دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳.
۳۰. موسوی بجنوردی، سیدمحمدکاظم، مرکز دائره المعارف بزرگ اسلامی، تهران، ج ۱، چ ۱، انتشارات تهران، ۱۳۶۷.
۳۱. موسوی، همدانی، سیدمحمدباقر، ترجمه المیزان، قم، دفتر انتشارات اسلامی، مقالات کامل.
۳۲. نصیری، علی، حدیث شناسی، ج ۱، چ ۱، انتشارات سنابل قم، ۱۳۸۳ ش.
۳۳. خیاطی، محمد، تاثیر روزی حلال بر سلامت روان با تاکید بر آیات و روایات، دانشگاه باقرالعلوم (ع) قم.

سایت ها

۳۴. پایگاه اطلاع رسانی حوزه، نقش کسب حلال در زندگی.
۳۵. فجری، علیرضا، نگاهی به اهمیت، آثار و فواید رزق حلال، حوزه نمایندگی ولی فقیه در جمعیت هلال احمر.